

Ващенко Д.О.

*студент 5 курсу факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ВЛАДИ» ЗА ПРАЦЕЮ Е. ТОФФЛЕРА «ЗАМІЩЕННЯ ВЛАДИ»

Протягом багатьох років найкращі представники людства: філософи, політологи, історики, соціологи, психологи та інші намагалися розібратися, осмислити та передати природу поняття «влади». В деякій мірі їм дійсно вдавалося це зробити, проте внаслідок змін парадигм у світогляді людей, науково-технічні або соціальні революції, кризові ситуації трансформували постійно сутність та природу влади і ми можемо бачити зовсім нові атрибути, ознаки та характеристики цього феномену. Тому вчені різних наукових напрямків донині займаються аналізом такого вища як «влада».

Дослідженням влади займалися визначні вчені як Г. Лассвелл і Е. Кеппен, Р. Даль, Д. Картрайт, С. Люкс, Е. Гідденс, Е. Тоффлер, Дж. Гавент, М. Вебер, К. Дойч.

Актуальність теми продиктована потребою переосмислення змісту та функцій влади, відповідно до її компонентів - сили, багатства та знання, визначених у Е.Тоффлера «Заміщення влади».

Політологічний енциклопедичний словник дає таке визначення поняттю влада - «здатність і можливість здійснювати свою волю, чинити вирішальний вплив на діяльність, поведінку людей за допомогою певних осіб, зокрема авторитету, права, насильства; орг. аспект і функціонально-специфічне начало втілення вольових рішень...» [2, с. 87]. Сам автор твору дає таке визначення влади «На цих сторінках ми будемо використовувати термін «влада» в значенні «навмисна влада над людьми». Це визначення виключає владу над природою або речами, але воно досить широко.» [1, с. 38], а також висловлює таку думку «Вона - мірило всіх людських взаємин. Влада - величина зворотна бажанням. З тих самих пір, як людські бажання стали різнитися, все, що може їх задовольнити, перетворилося в потенційне джерело панування» [1, с. 36].

На думку Тоффлера, влада не є тим об'єктом, який можна характеризувати як погану чи добру. Як ми можемо бачити влада впливає на нас та наше оточення, вона відкриває нові можливості як для окремої людини так і для всього людства. Єдиним питанням залишається те як і яким чином людина буде реалізовувати та використовувати владу як таку. «Незважаючи на супутній самому поняттю влади поганий запах, що виник через зловживання нею, влада сама по собі ні погана, ні хороша. Це неминучий аспект будь-яких людських взаємин, і він впливає на все - від сексу і роботи до машини, яку ми водимо, телебачення, яке ми дивимося, надій, за якими женемося. І ми - продукти влади в значно більшому ступені, ніж багато хто з нас представляють» [1, с. 28].

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та плоди, які ми отримуємо від глобалізації настільки накопилися в кількісному та якісному відношенні, що змінюється природа влади і з нею проходять відповідні зміни у комунікативному просторі: модель соціальних зв'язків між людиною і людиною, між людиною і суспільством, а також між людиною та державою. Як американський вчений в філософсько-футуристичному аспекті «Існують серйозні підстави вважати, що сили, в даний момент струшують владу на кожному рівні людського суспільства, стануть в найближчі роки ще більш інтенсивними і всеосяжними. Подібно до того, як зміщення і розломи тектонічних плит призводять до землетрусу, це масове реструктурування владних взаємин призведе до рідкісної події в людській історії - до революції самої

природи влади. «Метаморфози» - це не просто перехід влади. Це - її трансформація» [1, с. 27].

Таку тезу Тоффлер підкріплює декількома фактами і називає це «падіння імперій», тому що в 1989 році вплив на міжнародній арені та своїх держав-сателітів втратив СРСР; американська компанія «General Motors», яка стала символом розвитку і досягнення США у XX столітті теж втратила свої позиції і майже зникла з ринку; компанія IBM була найсильнішою на ринку в сегменті комп'ютерних технологій та забезпечення і все ж таки втратила свої лідерські позиції [1, с. 27-28].

Причини «падіння» як геополітичних гігантів так і економічних пов'язано зі зміною відношення до знань як ресурсу, науково-технічного прогресу та інформації в широкому значенні цього слова. Тобто, відбулися певні перетворення у зв'язку з процесами глобалізації, які призвели до 3-ї та 4-ї хвиль демократизації: нове бачення світу та світосприйняття, нові цінності, зміна пріоритетів тощо. І відповідно до цих метаморфоз відбулися і зміни моделі вироблення матеріальних благ. Але, на жаль, ці актори не змогли пристосуватися до динамічного розвитку в глобальному вимірі або ж не помітили як змінився світ, діючи за старими правилами. «Якщо ми пильніше подивимося і на багато інших зсувів у владі, то стане очевидно, що змінилася роль знань - піднесення нової системи створення матеріальних цінностей - в цих випадках також або ставало причиною або сприяло важливим змінам у владі» [1, с. 33]. Ці зміни настільки почали поглиблюватися, що це торкнулося інституту сім'ї та особистості. «Якщо говорити коротше, поява нової системи створення матеріальних цінностей підірвала всі опори старої системи влади, змінивши, в кінцевому рахунку, сімейне життя, бізнес, політику, державний устрій і саму по собі структуру світової влади» [1, с. 35].

Ретроспективний погляд на різні історичні епохи, що влада базувалася на трьох компонентах - сила, багатство та знання. Тоффлер наголошує, що реальна боротьба розпочнеться не за матеріальні чи фінансові ресурси, не на зони впливу та розподіл ринку, а за знаннями, тобто інформаційними технологіями, які набагато ефективні «Ті, хто боровся за контроль над майбутнім, використовували насильство, багатство і знання. Сьогодні вже почався подібний, хоча і значно швидший, переворот. Трансформації, які ми бачили останнім часом в бізнесі, економіці, політиці і на світовому рівні, - це лише перші сутички прийдешніх глобальних битв за владу. Найглибші в людській історії метаморфози влади ще чекають» [1, с. 35].

Тоффлер розглядає триаду влади, яку було вказано вище - сила, багатство і знання. Під силою вчений розуміє фізичне насилля, використання переваги одного суб'єкта над іншим. Ця перевага може бути і в тому контексті, якщо в однієї людини є не тільки міцне тіло, але й зброя. Тобто, влада являє собою модель «хто сильніший, той і правий». Чим більше в політичного актора воєнного потенціалу (людських, технічних) та ядерної зброї - тим більше він має реальної можливості розширювати зони свого впливу та вливати на прийняття політичного рішення [1, с. 36].

Під багатством футуролог вбачає фінансові ресурси, матеріальні, тобто, суто економічні. Влада переходить з одної моделі до іншої, де тепер найсильніший політичний актор той, який має найбільші фінансових ресурсів або ж контролює їх. І дійсно, для того щоб завоювати країну або перетворити її на колонію (як це було раніше) можна підсадити її на «економічну голку», тобто, надання кредитів та траншів, щоб економіка залежала від вливання капіталу іншої держави. Також, влади за допомогою багатства можна досягти, якщо завоювати ринок іншої країни і (знову економіка знаходиться в залежності) або ж просто контролювати всі фінансові канали держави і цей важіль матиме більший вплив, бо деструкційні процеси відчуватимуться скоріше і більш сильніше, аніж за допомогою сили [1, с. 36]. Для аргументації цієї

позиції автора можна привести деякі футуристичні ідеї щодо майбутнього. В цих ідеях йдеться про те, що в майбутньому всю повноту влади матимуть транснаціональні корпорації - ці організації на сьогоднішній день і є символом влади, багатства для багатьох людей.

Під інформацією автор праці розглядає освіту, певні відомості, певні ідеї, які можуть дійсно мати велику вагу не тільки в політичному просторі, а й соціальному, економічному, морально-етичному тощо. Відкриття Дж.Бруно того факту, що Земля обертається навколо Сонця, а не навпаки, зламало світогляд середньовічної людини, а також підірвало доктрину римо-католицької церкви; 95 тез Лютера призвели до виникнення нової течії в християнстві - протестантизму, вони були сильним каталізатором і призвели до Реформації і Контрреформації, Тридцятилітньої війни; створення парового двигуна взагалі надало швидких обертів розвитку індустріалізації та капіталістичної системи; завдяки науковим дослідженням Тесли ми маємо сьогоднішній світ таким, яким він є; Інтернет надав безліч можливостей в комунікації, розвитку бізнесу, самоосвіти; ідеї філософів всіх часів сьогодні впливають на нас.

Якщо звернутися до минулого, то людина могла досягти певного матеріального благополуччя працюючи або ж за допомогою капіталу та засобів виробництва. У ХХІ столітті кожна людина може завдяки своєму таланту та освіті досягти небачених висот.: Стів Джобс, який створив перший комп'ютер і заснував компанію Apple Inc.; Марк Цукерберг, який створив першу у світі соціальну мережу; Білл Гейтс, який створив програмне забезпечення для персональних комп'ютерів.

Таким чином, аналізуючи працю Тоффлера «Заміщення влади» ми можемо говорити, що влада складається з тріади - сили (насильства), багатства (економічні ресурси) та знання (ідеї, освіта та інформація в загальному значенні); що на сьогодні домінуючу роль займають знання, бо вони є тією рушійною силою, яка сприяє розвитку людства.

Література

1. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. - М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. - 669 с.
2. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За редакцією Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіної, В.П. Горбатенко. - 2-е вид., доп. і перероб. - К.: Генеза, 2004. - 736 с.